

Aktualita

Jednou z nejstarších myšlenkových operací, jež umožnilo použití pojmů a pojmovosti, je „dělení“ na části. Řeční atomisté (Leukippos a Démokritos) si nedovedli představit, že by bylo možno cokoli skutečného dělit do nekonečna, a proto měli za to, že každé dělení dosáhne vposledu své konečné možnosti, kdy se musí zastavit u něčeho, co už dále dělit nelze. Toto dále nedělitelné označili právě tímto názvem, totiž ATOMOS (event. ATOMON? jde-li o neutrum?). Naproti tomu dost daleko před nimi Parmenidův žák Zénón měl za to, že alespoň v některých případech je takové dělení možno provádět stále dál, a tedy až do nekonečna. To vyplývá z toho, jak ve svém jednom argumentu, týkajícím se letícího šípu, se samozřejmostí předpokládá, že v každém okamžiku svého letu šíp někde „jest“, a to pro něho znamená, že na tomto místě se nehýbe. Současní teoretičtí fyzikové dnes mají za to, že opravdu lze mít alespoň v nějakém smyslu a v jistém rozsahu za to, že – vyjádřím to po svém – prosté dělení opravdu někde končí u nějakých nejmenších, dále již nedělitelných „částic“ (ten termín není ovšem přesný), a že to platí nejen pro hmotu (v užším smyslu), ale také pro energii (tedy pro „hmotu“ v nejširším smyslu), a užívají nového pojmenování, totiž „kvantum“. (Zároveň ovšem přinejmenším někteří relativizují uvedené pojetí, totiž že už další „dělení“ není možné, a nechtějí předem vyloučit, že se časem ukáže možnost ještě nějakých menších „částic“ nebo jiných „útvárů“, např. superstrun.) A někteří teoretičtí fyzikové dokonce mají za to, že něco podobného platí např. i pro čas a pro prostor (resp. pro různé fyzikální „pole“), a pokoušejí se uvažovat o nejmenších „kvantech“ času nebo prostoru, vůbec pole. Pokud bychom měli filosoficky hodnotit tyto poslední – většinou jen myšlenkové – pokusy, pak jen vstřícně a veskrze pozitivně. Přítomnost nelze chápat jako bodovou, nýbrž nutně jako časově rozlehlou, i když snad nedělitelnou (nebo, pokud ji budeme chtít vždy vztahovat k nějakému „subjektu“, jen zřídka dělitelnou, a pak pouze zvenčí, čili jen „objektivovanou“).

(Písek, 060925-1.)